REVOLUȚIA DIN DECEMBRIE 1989 – LOCURI ALE MEMORIEI

Cezar Petre BUIUMACI[1]

Cuvinte-cheie: *revoluție; eroi, monumente; comemorare; spațiu urban.*
Keywords: *revolution; heroes; monuments; commemoration; urban space.*

Rezumat: *Ca principală scenă a derulării evenimentelor, Bucureștiul deține o serie de locuri înscrise în istoria schimbării regimului ceaușist, care intră în categoria locurilor memoriei. În cadrul cercetării am identificat peste 40 de elemente care marchează aceste locuri, găsind în același timp și o serie de alte modalități ale memorializării Revoluției, așa cum este denumirea unor străzi și piețe, dar și din domeniul numismaticii și filateliei.*

În definirea conceptului de locuri ale memoriei avem în vedere complexitatea din care este alcătuit acesta și anume spații publice, piețe, străzi, imobile, monumente cu o componentă importantă în abordarea istoriei recente. Totodată, aducem în atenție spații care aveau o istorie proprie și implicit o memorie anterioară, fiind acum în raport cu unul dintre evenimentele desfășurate în timpul Revoluției din Decembrie 1989, având coerență cronologică, dar care se află într-o suprapunere temporală. Locuri pline de memoria celor care au participat la eveniment, ale istoriilor lor, ale celor care le povestesc, dar care uneori le și distorsionează.

Este necesar un astfel de demers de inventariere a simbolurilor Revoluției, ca urmare a estompării memoriei naționale, cât și a faptului că acestea sunt făcute de diferite entități care nu au așteptat 15 ani ca statul să-și exercite dreptul de preemțiune în privința monumentelor de for public, comemorative ale Revoluției din Decembrie 1989, și să ridice un memorial dedicat eroilor.

În decurs de 30 de ani, obiceiurile oamenilor s-au schimbat fundamental, ducând la pierderea interesului pentru proiectele pe termen lung, ei fiind mai degrabă interesați de avantajele venite rapid și făcând ca această dorință de acțiune imediată să altereze modalitatea de luare a deciziilor. Cel mai frecvent întâlnim aspectele pierderii memoriei recente la cei care au trăit un anumit eveniment și lipsei informării temeinice a celor care nu l-au trăit. Acestea se întâmplă ca urmare a noilor preocupări, într-o societate super-productivă, în care viteza cu care se petrec unele evenimente este de-a dreptul înspăimântătoare. Toate acestea se petrec într-o perioadă care vine după jumătate de secol de istorii paralele: istoria reală și istoria oficială, alterată de regimul comunist. Desfășurarea Revoluției pe mai multe planuri, în mai multe locuri, este un obstacol în rememorarea de către public a evenimentelor, făcând astfel necesar un repertoriu al acestora.

Abstract: *As the main scene of the events, Bucharest has several places inscribed in the history of the Ceausescu regime change and thus falling within the category of places of*

1. Muzeul Municipiului București; e-mail: petre.buiumaci@gmail.com.

memory. During my research, I have identified over 40 elements that mark these places, at the same time finding a series of other ways in which the Revolution is commemorated, such as the names of streets and markets and also some which belong to the fields of numismatics and philately.

In defining the concept of places of memory we must consider the complexity given by the elements that compose such a place, namely public spaces, markets, streets, buildings and monuments with an important component in approaching recent history. At the same time, we must pay attention to the places that have their own history - and implicitly a prior memory, which now find themselves connected to one of the events that took place during the December 1989 Revolution, thus having chronological coherence, but existing in a temporal overlap. These places are filled with the memory of those that took part in the event, of their history and of those who narrate it, but who sometimes end up distorting it.

An endeavor to inventory the symbols of the Revolution is needed, especially when considering the fading national memory and the fact that a number of different entities have decided not to wait for 15 years for the state to exercise its right of pre-emption over the Revolution's commemorative public monuments and raise a memorial dedicated to its heroes, opting instead to create these symbols themselves.

People's habits have fundamentally changed over the course of the last 30 years, leading to a lack of interest for long-term projects and a focus on quick benefits, this desire for immediate action altering the decision-making process. It is most frequent that we encounter aspects of recent memory loss in those who have experienced a certain event and a lack of thorough information in those who have not. This occurs as a result of the new concerns that appear in a super-productive society in which events take place with frightening speed. All of this is happening in a period that follows half a century of parallel histories: the real history and the official one, altered by the communist regime. The unfolding of the Revolution on multiple planes, in multiple places, is an obstacle in the public's recollection of the events, thus making the existence of a repertoire necessary.

Ca principală scenă a derulării evenimentelor, Bucureștiul deține o serie de locuri înscrise în istoria schimbării regimului ceaușist, care intră în categoria locurilor memoriei. În cadrul cercetării am identificat peste 40 de elemente care marchează aceste locuri, găsind în același timp și o serie de alte modalități ale memorializării Revoluției, așa cum este denumirea unor străzi și piețe, dar și din domeniul numismaticii și filateliei.

În definirea conceptului de *locuri ale memoriei* avem în vedere complexitatea din care este alcătuit acesta, și anume spații publice, piețe, străzi, imobile, monumente cu o componentă importantă în abordarea istoriei recente. Mariana Nițu definește aceste locuri ale memoriei ca fiind „entități care sunt supuse unui flux de perioade de activări și estompări, funcționează între puncte de activare maximă și recul" (Nițu). Totodată, aducem în atenție spații care aveau o istorie proprie și implicit o memorie anterioară, fiind acum în raport cu unul dintre evenimentele desfășurate în timpul Revoluției din Decembrie 1989,

având coerență cronologică, dar care se află într-o suprapunere temporală. Locuri pline de memoria celor care au participat la eveniment, istoriilor lor, celor care le povestesc, dar care uneori le și distorsionează. „Un loc al memoriei caracterizându-se printr-o puternică prezență fizică și simbolică; un exemplu ar fi monumentele destinate evocării celor morți" (Szurek, 2000, p. 53).

Este necesar un astfel de demers de inventariere a simbolurilor Revoluției, ca urmare a estompării memoriei naționale (Nora, 1997 apud Szurek, 2000, p. 54), cât și a faptului că acestea sunt realizate de diferite entități care nu au așteptat 15 ani ca statul să-și exercite dreptul de preemțiune în privința monumentelor de for public, comemorative ale Revoluției din Decembrie 1989, și să ridice un memorial dedicat eroilor.

În decurs de 30 de ani, obiceiurile oamenilor s-au schimbat fundamental, ducând la pierderea interesului pentru proiectele pe termen lung, ei fiind mai degrabă interesați de avantajele venite rapid și făcând ca această dorință de acțiune imediată să altereze modalitatea de luare a deciziilor (Pepinne). Cel mai frecvent întâlnim aspectele pierderii memoriei recente la cei care au trăit un anumit eveniment și lipsei informării temeinice a celor care nu l-au trăit (https://adevarul.ro/entertainment/tv/gafa-digi24-marian-munteanu-intrebat-participat-mineriada-1990-prezentatoarea-fost-scoasa-post-1_56277971f5eaafab2ce35d57). Acestea se întâmplă ca urmare a noilor preocupări, într-o societate super-productivă, în care viteza cu care se petrec unele evenimente este de-a dreptul înspăimântătoare. Toate acestea se petrec într-o perioadă care vine după jumătate de secol de istorii paralele: istoria reală și istoria oficială, alterată de regimul comunist. Desfășurarea Revoluției pe mai multe planuri, în mai multe locuri, este un obstacol în rememorarea de către public a evenimentelor, făcând astfel necesar un repertoriu al acestora.

Locul în care Revoluția Română din Decembrie 1989 s-a declanșat în București a fost spațiul dintre clădirea fostului sediu al C.C. al P.C.R. și Palatul Regal, spațiu care astăzi a primit numele de Piața Revoluției. Aici, la 21 decembrie 1989, Nicolae Ceaușescu a organizat un miting în cadrul căruia spera că va primi sprijinul a zeci de mii de bucureșteni pentru politica regimului său totalitar. Începându-și discursul la ora 12:30, Nicolae Ceaușescu este nevoit să-l încheie rapid ca urmare a dezacordului venit din rândul participanților. A doua zi, Ceaușescu a părăsit acest imobil la bordul unui elicopter, după un nou eșec de a se adresa, prin intermediul unei portavoce, mulțimii care se adunase din nou și care număra aproximativ 70-80.000 de persoane (Duțu, 2010, pp. 137-138, 161).

În acest perimetru al Pieței Revoluției, pentru că este vorba despre un spațiu extins, regăsim mai multe elemente menite a marca atât evenimentele care au schimbat sistemul politic din România, cât și pe cele menite să aducă aminte de victimele regimului comunist. Palatul Ministerului de Interne, transformat în sediul structurii decizionale a partidului unic, de la preluarea puterii și până în decembrie 1989, și devenit apoi sediul Senatului României democratice, are la intrarea principală o placă din marmură care amintește că „Din această clădire – fost sediu al C.C. al P.C.R. în 22 Dec. 1989 ora 12, a fost izgonit dictatorul de către tinerii curajoși, care au redat demnitatea și libertatea poporului

român. De aceea voi ce ați crezut în noi în douăzeci și unu și douăzeci și doi nu uitați cît veți trăi pe cei uciși și pe cei vii. Club 22 CC".

Pe peluza din fața intrării în clădirea Ministerului de Interne a fost ridicat în anul 1990 Monumentul dedicat Eroilor Revoluției din Decembrie 1989, realizat de arhitecții Gheorghe Verona și Dan Oproiu. Monumentul are forma unei piramide de mici dimensiuni, în trei laturi, având pe fațeta principală intarsiată, ușor excentric către stânga, o flacără eternă, realizată din decor floral natural. În dreapta flăcării este inscripționată o cruce și textul „Glorie martirilor noștri / Decembrie 1989" (fig. 2).

În spațiul verde din apropierea bisericii Crețulescu a fost amplasată în anul 1992 o lucrare monumentală din bronz, a sculptorului Ion Nicodim, dedicată „Victimelor anonime", o lucrare realizată de acesta în anii '80 ai secolului trecut, inspirată din tripticul pictural „Anonim" (Nicodim-Geze, 2011, pp. 84-86). Monumentul din bronz este o compoziție plastică prin care artistul dorește să omagieze jertfa eroilor martiri din timpul Revoluției din Decembrie 1989. Lucrarea este alcătuită din o serie de elemente anatomice printre care se remarcă membrele, amestecate și unite într-un personaj monstruos. Personajul este prezentat în genunchi, iar din trup pornesc, în loc de cap, șase membre cu pumnii strânși (fig. 3).

În anul 2005 a fost ridicat în Piața Revoluției un ansamblu monumental dedicat victimelor Revoluției din 1989. Operă a sculptorului Alexandru Ghilduș, ansamblul poartă numele „Memorialul Renașterii – Glorie Eternă Eroilor și Revoluției Române din Decembrie 1989" și este alcătuit din patru elemente simbolice: *Piața reculegerii*, în centrul căreia este amplasată *Piramida izbânzii*, delimitată de *Zidul amintirii* pe care sunt gravate numele celor 1.058 de Eroi-martiri ai Revoluției, din mijlocul căruia se deschide *Calea biruinței*, o alee pavată cu bușteni, care simbolizează drumul spre democrație. Obeliscul are 25 de metri înălțime, fiind placat cu granit și având elemente din bronz, la bază un grup statuar format din cinci personaje, iar în partea superioară „Coroana", element ce are menirea de a simboliza jertfa și de aducere aminte a martirilor. Acest din urmă aspect i-a adus monumentului o serie de denumiri, între care amintim: țeapa lui Ghilduș, țeapa Revoluției, cartoful înfipt în țeapă sau pur și simplu țeapa (fig. 1).

De-a lungul timpului ansamblul a fost supus unor atacuri în presă repetate (https://www.gandul.info/magazin/piramida-izbanzii-din-piata-revolutiei-asemanatoare-cu-trofeul-brutarului-din-brazilia-256108) și, mai nou, pe Facebook, a fost lansată chiar o petiție on-line (https://www.petitieonline.com/pseudo-monumentul_din_piaa_revoluiei_sfideaz_memoria_celor_ucii_in_decembrie_1989, https://m.adevarul.ro/cultura/arte/petitie-pseudo-monumentul-piata-revolutiei-sfideaza-memoria-celor-ucisi-decembrie-1989-1_5c74e35d445219c57e9bb551/index.html) care are ca scop: 1. declasarea „Memorialului Renașterii" din Lista Monumentelor istorice ale Municipiului București (nr. crt. 2375/ B III mb 20029); 2. relocarea „Țepei" într-un alt amplasament alternativ; 3. lansarea unui nou concurs pentru realizarea unui Memorial demn de acest nume, care să omagieze jertfa din 1989. Sub titlul „Vrem o țeapă mai decentă", Revista 22, editată de Grupul pentru Dialog Social, împreună cu Asociația Revoluționarilor fără

Privilegii, au organizat o dezbatere pe tema locului și rolului Memorialului Revoluției. Doru Mărieș, reprezentantul Asociației „21 Decembrie", a susținut că asociația nu a depus niciodată flori la acest monument și a afirmat că susține petiția. În cadrul dezbaterii s-a amintit atât de faptul că Ion Iliescu, președintele României în timpul a trei mandate, care venea din rândul nomenclaturii comuniste, era artizanul monumentului. A fost menționată calitatea inferioară materialelor din care era realizat (https://revista22.ro/dezbateri-gds/vrem-o-teapa-mai-decenta). Pe de altă parte, întârzierea cu care a venit ridicarea unui monument dedicat martirilor Revoluției din Decembrie 1989 a determinat alegerea ca loc de comemorare a eroilor scuarul aflat pe mijlocul carosabilului bulevardului Nicolae Bălcescu, între clădirea Universității și parcul Teatrului Național.

Monumentul a fost subiect de campanie electorală, unii dintre candidați la diferite funcții în stat afirmând fără tăgadă că, odată ajunși în funcție, vor demola ansamblul (https://www.gandul.info/politica/teapa-din-piata-revolutiei-sare-in-ochii-candidatilor-2650860).

Un alt aspect al sentimentului de respingere a ansamblului monumental îl reprezintă starea de degradare a acestuia, fiind în partea inferioară acoperit cu graffitti și având multe plăci din marmură desprinse sau sparte, lăsând impresia unui monument părăsit și alterat. Ansamblul este totodată un loc de atracție pentru pasionații de skateboard.

În anul 2012 monumentul a fost stropit cu vopsea roșie (https://greatnews.ro/omul-care-a-ranit-cartoful-din-piata-revolutiei-o-punga-cu-vopsea-a-salvat-un-monument-nefericit/), însă nu este singurul; statuia lui Carol I, aflată în vecinătatea acestuia, a fost la rândul ei vandalizată, chiar în ajunul dezvelirii (https://adevarul.ro/news/bucuresti/statuia-regelui-carol-mazgalita-vopsea-rosie-ziua-trebuia-inaugurata-vandalii-i-au-cerut-demisia-primarului-oprescu-1_50bdebd37c42d5a663d00253/index).

Ansamblul, ridicat în urma unui concurs organizat de Ministerul Culturii în anul 2004 și aflat în administrarea acestuia, urmează a fi preluat în administrarea municipalității, prin Administrația Monumentelor și Patrimoniului Turistic din subordinea Primăriei Capitalei (https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/monumentul-din-piata-revolutiei-dedicat-eroilor-din-1989-a-fost-vandalizat-foto.html).

Din păcate, monumentul nu este văzut așa cum ar trebui, adevăratul său scop fiind comemorarea martirilor Revoluției, și, ca urmare a supranumelor primite și perpetuate, a fost luat în derâdere, așa cum o etichetă pusă în spațiul public unei persoane îi rămâne atașată pe termen lung, chiar dacă se dovedește a fi falsă.

Monumentele de for bucureștean au fost contestate în cvasitotalitatea lor într-un fel sau altul (Beldiman, 2005, p. 141), începând cu ecvestra lui Mihai Viteazul, care creează un scandal în preajma dezvelirii, urmat de acuzația că ar fi monumentul Ioanei D'Arc cu chipul domnitorului unificator (Buiumaci, 2018, p. 250). Astfel de exemple pot fi continuate în contemporaneitate cu statuia lui Caragiale realizată de Constantin Baraschi, despre care s-a spus că ar fi statuia lui Lenin recapitată în urma pierderii concursului. Realizările plastice ale monumentelor au fost în permanență subiecte de dispută între

comanditari și artiști, primii contestând calitățile sculptorilor autohtoni (Buiumaci, 2014, pp. 152-153), ceilalți protestând față de comenzile date artiștilor străini (Beldiman, 2005, pp. 201-202).

Vandalizarea monumentelor de for public este o acțiune des întâlnită pe arterele bucureștene, de care nu a scăpat nici chiar Monumentul dedicat eroilor anticomuniști, denumit „Aripi" (https://www.activenews.ro/stiri-locale/Bucuresti-Monumentul-%E2%80%9EAripi-dedicat-luptatorilor-anti-comunisti-a-fost-vandalizat-153437).

Ne aflăm într-un spațiu de suprapuneri simbolice, Piața Palatului Regal reprezentând monarhia pentru mai bine de opt decenii. În timpul domniei lui Carol I sunt ridicate aici Ateneul Român, iar în fața Palatului Regal, Fundația Universitară Carol I. Apoi, în vremea lui Carol al II-lea, aspectul acestui spațiu se schimbă radical, piața este sistematizată și este ridicată statuia primului rege al românilor, monument aflat printre primele demolate de comuniști la preluarea totală a puterii, pe 30 decembrie 1947. Aici s-au adunat cetățenii Capitalei pentru a jeli răpirea Basarabiei din 1940 și tot aici are loc prima demonstrație anticomunistă la 8 noiembrie 1945, de onomastica Regelui Mihai, aflat în ceea ce este cunoscută drept „greva regală" (Istoria Românilor, vol. VIII, 2008, pp. 601-603). Regimul comunist se va instaura în Palatul Regal schimbându-i denumirea în Palatul Republicii, piața primind la rându-i numele republican. Acesta este spațiul în care este adunată mulțimea venită să aducă un ultim omagiu liderului comunist Gheorghe Gheorghiu-Dej și tot aici Nicolae Ceaușescu va condamna, în momentul său de glorie, intervenția trupelor Organizației Tratatului de la Varșovia în Cehoslovacia în anul 1968. Tot în acest spațiu vor fi organizate alte mitinguri ocazionate de diferite aniversări comuniste.

Astfel că, după căderea regimului comunist, spațiul este revendicat de spiritul anticomunist și sunt ridicate aici statuia lui Iuliu Maniu, președintele Partidului Național-Țărănesc, de mai multe ori premier, opozant al preluării puterii de către comuniști, motiv pentru care a fost întemnițat în 1947, decedând în închisoarea de la Sighet șase ani mai târziu. Statuia din bronz a fost realizată de sculptorul Mircea Spătaru și a fost amplasată în spațiul dintre Ministerul de Interne și Biserica Crețulescu în anul 1999 (https://ampt.ro/ro/monument/iuliu-maniu), în fața bustului din bronz al celui care-i fusese secretar personal și suferise la rându-i în temnițele comuniste, Corneliu Coposu, ridicat în parcul bisericii trei ani mai devreme, operă a sculptorului Mihai Buculei (https://ampt.ro/ro/monument/corneliu-coposu). În anul 2010 a avut loc dezvelirea statuii ecvestre a regelui Carol I, realizată de sculptorul Florin Codre, pe locul unde se găsise acest monument între 1939 și 1948, realizat la acea dată de sculptorul croat Ivan Meštrović (Buiumaci, 2016, pp. 112-117).

Astfel că, în eternizarea eroilor martiri ai Revoluției din Decembrie, se constată o extindere către interiorul perioadei comuniste, violențele din timpul Revoluției fiind asociate regimului comunist, iar multe dintre monumente fiind asociate luptei anticomuniste. Semnificația monumentului ridicat în memoria victimelor Revoluției se întrepătrunde cu cea a memoriei rezistenței anticomuniste, dorindu-se în același timp și un element împotriva uitării a ceea ce a însemnat comunismul în România.

Există în București un tip de marcare a locurilor în care oamenii și-au pierdut viața prin amplasarea unor cruci, cenotafe sau a unor plăci comemorative, iar când regăsim aceste elemente amplasate în același loc le putem numi altare. Toate aceste elemente au fost realizate de către aparținătorii martirilor și au apărut și ca urmare a neimplicării autorităților în acest tip de comemorare; am văzut că a durat mult timp până să fie ridicat în Capitală un monument de acest fel, iar atunci când a fost realizat, acesta a fost respins atât de urmașii victimelor, cât și de populație, în general.

Putem vorbi aici de o comemorare paralelă, de cele mai multe ori personală, în care elementele amplasate în spațiul public sunt realizate de familie. Este cazul a ceea ce am numit „Altarul de la Sala Dalles" (fig. 3), unde, pe peretele din apropierea intrării în spațiul expozițional din bulevardul Nicolae Bălcescu nr. 18, găsim trei plăci din marmură, două albe și una neagră, și o cruce din metal, care amintesc că aici s-a murit pentru libertate. Placa din marmură neagră este situată cel mai sus dintre cele trei și are gravată pe ea o cruce sub care găsim textul „Aici au murit eroi adevărați. 21 Decembrie 1989." Sub aceasta este o placă din marmură albă pe care este săpat „În acest loc în ziua de 21-XII-1989, ora 17:30. A fost ucis Gîtlan Mihai în vîrstă de 19 ani, prima victimă a revoluției anticomuniste din București. Alături de el au fost uciși încă 12 tineri, atunci când, îngenunchiați, se rugau pentru sufletele celor omorîți la Timișoara. Dumnezeu să-i odihnească veșnic!" În partea superioară a plăcii este o fotografie ceramică, ovală, a martirului, sub care sunt două ramuri împreunate, iar sub text este săpată o cruce și textul „21 XII 1990". În partea dreaptă este o placă din marmură pe care se poate citi „Luiza Mioara Iancu ochii noștri nu mai au lacrimi... De mai bine de zece ani te plîngem pe ține și pe toți acești EROI nevinovați. Scumpa LUI, ce inimă mare a bătut în pieptul tău! Acum alții se bucură de sîngele și viața ta, dar ÎNTR-O ZI vor răspunde toți cei care și-au luat ce nu era al lor chiar dacă au trecut peste zece ani. Știu că voi nu veți avea liniște ACOLO pînă cînd adevărații vinovați nu vor da socoteală. LUI ai fost și ai rămas lumina vieții noastre. Nu uita că ai fost și ai rămas Globulețul de aur a lui Tati, Mami, Nico, Alina, Bogdan și Petrică. Familia General Iancu". În partea inferioară a fost amplasată o cruce de mici dimensiuni, din metal, vopsită în culoarea neagră, cu brațele treflate, pe care este prinsă o plăcuță din metal argintiu pe care este gravat „Niculae Nicolae ucis prin împușcare la Dalles victima nr. 10 din cei 13 vîrsta 18 ani". Pe mijlocul crucii este o placă pe care este scris cu vopsea „În memoria tinerilor căzuți în Revoluție".

Și la Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu" putem vorbi despre un altar, pentru că și aici găsim mai multe plăci inscripționate și un cenotaf, chiar dacă nu sunt menționați nominal cei care s-au jertfit. Este vorba de fațada clădirii îndreptată către fântâna arteziană, spațiului cuprins între strada Edgar Quinet, Strada Biserica Enei și Bulevardul Nicolae Bălcescu, acela care a primit numele de Piața 21 Decembrie 1989. Aici, pe una din plăcile din marmură se află textul „Aici s-a murit pentru libertate 21-22 Decembrie 1989". Pe același perete se găsește o altă placă, din marmură neagră, cu textul „Mulțumiri eroilor Revoluției din Decembrie 1989/ Lacrimi și flori pe mormântul lor". Pe lângă aceste plăci

există aplicată, probabil din gips, o reprezentare a Fecioarei Maria cu pruncul. În partea dreaptă a aceleiași fațade se găsește un cenotaf, realizat din ciment, cu brațele treflate, placat cu marmură albă, pe care este scris „INRI Eroilor Revoluției 21 – 22 Decembrie 1989", iar la bază, în partea dreaptă, o inscripție care poate fi citită parțial „Ridicată XII 1990 [...] Sfintita 6 – I – [...]". Deasupra acestei cruci există și astăzi urme ale inscripției vopsite, cu textul „PIAȚA TIEN ANMEN II", inscripție care face trimitere către masacrul care a avut loc în piața Tien Anmen din Beijing în vara anului 1989, când regimul comunist a reprimat violent manifestația de protest împotriva politicilor social-economice falimentare ale guvernului, reprimare care s-a soldat cu aproximativ 3.000 de victime (https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/un-masacru-ce-putea-fi-evitat-piata-tiananmen).

În același perimetru, al Pieței 21 Decembrie 1989, se află în partea dreaptă a fântânii arteziene, către blocul Dunărea, privind către U.A.U.I.M., un monument format dintr-o cruce din metal vopsit alb, cu brațele treflate, așezată pe un soclu din metal vopsit în negru, cu o bază sub formă unui trunchi de piramidă cu mai multe laturi. Pe fața dinspre bulevard este textul: „Eroilor luptatori anticomunisti", „România" și inițialele CP. Iar pe cealaltă, textul: „Scumpă ființă trecătoare, pune la cruce o floare, ce durerea să ne aline. Cruce ridicată pentru Eroii Țării anticomuniști de Ctin Popescu-Pictor / 1995". Sub text este pictat un tricolor cu gaură în dreptul stemei și o floare.

Pe fațada dinspre Piața 21 Decembrie 1989 a Universității din București este o altă placă, pe care se regăsește textul: „Aici studenți și profesori au luptat pentru libertate și drepturi civice în decembrie 1989 și în aprilie-iunie 1990. 14 iunie 1993. Solidaritatea Universitară".

În scuarul nordic al amenajării intersecției Pieței Nicolae Bălcescu, au fost amplasate nouă cruci din piatră de diferite dimensiuni și una din lemn, amplasată central, totalizând astfel 10 cruci. Acestea au fost denumite popular „Crucile de la Universitate" au fost menționate într-un ghid de limbă engleză drept „Piața celor 10 cruci". Pe soclul crucii centrale, de tip latină treflată, din lemn, este o placă din piatră pe care se poate citi „Aceasta cruce a fost purtată din Basarabia cu binecuvântarea părintelui patriarh Teoctist, de generația 89-90 și încredințată celor ce vor urma, spre continuarea drumului crucii pentru România!" (fig. 5)

Sprijinite pe soclul crucii centrale sunt mai multe lespezi pe care sunt cioplite în piatră numele: „Achim Stefan, Alexandru Calin, Baban Corneliu Florin, Baboi Vinerian, Bacalu Rodert, Baldovin Cornel, Bendofrean Emilian, Brad Violeta Dorina, Constantin Gheorghe Don Radu Adrian, Donea Diana Alexandra, Duhnea Emil, Florea Cristian, Gatba Mihai Laurentiu". Apoi: „Ionescu Radu, Mandru Dumitrel, Manea Ruslan Florinel, Marcu Ruxandra, Marin Liviu Iulian, Mateescu Nicolae, Mateescu Torino Nicolae, Mirea Mariana Cristina, Mirea Mioara Luiza, Mitu Nelu, Moraru Valentin, Mosneagu Ion, Munteanu Maria, Niculae Nicolae Oprea Viorel, Pandele Valentina". Urmate de: „Petre Eugen, Popeean Petru, Radu Andrei Eugen Radulescu Ion, Richard George Cristian, Rusu Gheorghita, Sandu Calin, Sandu Roberto, Savescu Gheorghe, Scurtu Mihai, Stan Silviu, Stanoiu George Cristinel, Stermin Sorin, Vlad Ilie". Apoi: „Voiculescu Radu Emil, Zamfirescu Razvan, Vinerian Badoi și 3 eroi neidentificați".

În pasajul pietonal de la Piața Nicolae Bălcescu, pe peretele din stânga accesului la stația de metrou, este o placă din marmură pe care a fost săpat textul „În noaptea de 21 Decembrie 1989, oriunde priveai în acest pasaj și stația de metrou, vedeai violență, moarte și sânge. Aici armata, miliția și securitatea au ucis, rănit, maltratat și arestat protestatarii anticomuniști retrași din calea gloanțelor forțelor de represiune, din Piața Universității."

În pasajul de acces dinspre Hotel Intercontinental spre stația de metrou Piața Universității, pe unul din stâlpii de susținere, este o placă din marmură ce poate fi văzută la ieșirea din stație pe care stă scris „In memoriam 21 Dec 1989 – 21 Dec 1999. Fundația Adevăr Istoric și Concordie Națională".

Tot în acest perimetru, în parcul Colței, găsim o troiță din lemn sub formă de cruce latină treflată, cu acoperiș de șindrilă, care se încheie în partea superioară cu un soare. Prima inscripție este „I N R I", având literele dispuse sub formă de romb. Pe brațul orizontal al crucii este săpată inscripția: „Glorie eternă eroilor neamului căzuți pentru libertate 21-22 dec 1989", sub care se află inscripția „Nu vom uita" dispusă în cerc. Iar în partea inferioară, într-o elipsă, textul „Societatea Română pentru Cultul Eroilor".

Și aici, între fântâna de la Universitate și Teatrul Național, ne găsim într-un spațiu care capătă, începând din Decembrie 1989, o semnificație importantă în manifestările civice din Capitală, fiind declarat de participanții la protestele postdecembriste „Zona liberă de neocomunism". Fenomenul Piața Universității începe în anul 1990 cu un miting electoral care devine ulterior unul de protest față de rezultatul alegerilor organizate în luna mai, încheiat prin violenta intervenție a minerilor din iunie 1990. Spațiul devine o agora a manifestațiilor antiputere dar, în același timp, loc de celebrare a unor evenimente importante: aici este primit regele Mihai la revenirea în țară, aici se va adresa românilor președintele american Bill Clinton și tot aici este celebrată victoria la alegerile din 2004.

În același timp, Piața celor zece cruci este locul în care, începând din anul 1990, se comemorează jertfa eroilor din Decembrie 1989.

După fuga lui Nicolae Ceaușescu de la C.C. al P.C.R., în 22 decembrie 1989, armata fraternizează cu populația și ia parte la acțiunile de pază ale unor obiective strategice (Duțu, 2010, pp.166-168, 171, 173, 186), aflându-se în situația de a lupta cu dușmani invizibili – teroriștii. În acele momente exista o lipsă de comunicare între diferitele unități militare, fapt ce a dus la intervenții militare cu sfârșit tragic. Această situație neclară va alimenta incertitudinile până la executarea cuplului Ceaușescu, la 25 decembrie 1989 la Târgoviște, moment în care forțele care îl susțineau încetează acțiunile diversioniste.

Palatul Telefoanelor era considerat un obiectiv de importanță strategică și a primit pază militară. Aici și-au pierdut viața, în noaptea de 23-24 decembrie, doi militari care efectuau paza instituției. Pe fațada de pe Strada Matei Millo a Palatului Telefoanelor au fost montate două plăci din marmură albă. Prima are textul „Soldat + Constantinoiu Vasile 23-24 XII 1989 U.M. 01305" și are deasupra o ramă în care este o fotografie foarte ștearsă a militarului.

Cea de-a doua placă, situată în dreaptă celei de mai sus, are textul „Lt. maj. + Laurentiu Gavadia căzut la datorie 23-24 XII 1989 + 23 ani. Numele ce l-ai purtat/ Va trăi

în veci prin noi. Visul ți-a fost libertate/ Și luptând tu te-ai jertfit/ Ca un sfânt simbol al luptei/ Ești înscris între eroi U.M. 01305". Deasupra plăcii se găsește o ramă de marmură cu fotografia ceramică, de formă rotundă, a celui amintit.

O a treia placă montată pe pereții Palatului Telefoanelor, este cea de pe fațada Căii Victoriei, pe care se poate citi „25 Decembrie 1989 În a 4-a zi a Revoluției Române colegul nostru a fost răpus nevinovat la numai 22 ani. Nuțu Adrian 1967 Aprilie - 1989 Decembrie".

Un alt obiectiv păzit de militari a fost Televiziunea Română, prin intermediul căreia se transmiteau mesajele în timpul Revoluției, fiind unul dintre locurile fierbinți ale acelor zile. Lângă intrarea din Calea Dorobanților a fost amplasată o troiță din lemn bogat decorată cu motive specifice sculpturii populare românești: funia răsucită, simboluri solare și alte cruci de diferite forme. În partea superioară a troiței se găsesc inscripțiile „1990 Veșnică recunoștință eroilor căzuți între 22 și 25 Decembrie 1989 Veșnică pomenire. Bîrsana. Maramureș". În fața troiței, pe filele deschise ale unei cărți din marmură, încadrată de două lumânări aprinse, este textul „Revoluția a existat în sufletele noastre, voi ați înfăptuit-o cu prețul jertfei supreme. Veșnică recunoștință! 22 Decembrie 1989" (fig. 7).

În curtea Televiziunii Române există un ansamblu dedicat eroilor parașutiști chemați să apere televiziunea (Duțu, 2010, 181) format din trei elemente, căruia, de asemenea, îi putem spune altar (https://romanialibera.ro/actualitate/astazi-ne-amintim-de-eroii-cazuti-in-revolutia-din-decembrie-1989-766328). Primul este un trunchi de copac pe care este așezată o cască militară ciuruită, susținută de mai multe personaje, în mijlocul cărora se găsește un Iisus răstignit. Sub o altă cască încastrată în trunchi este o placă din metal pe care scrie „Acest monument a fost ridicat prin contribuția personalului Brigăzii 2 Parașutiști Mr. Dobre Teodor. Lucrarea a fost executată de domnul Vlad Ciobanu la inițiativa comandantului brigăzii, domnul Gl. Bg. Chiranescu și domnului Liviu Surca de la T.V.R. 22.12.2004."

Cel de-al doilea element al ansamblului este o cruce metalică de culoare neagră cu ornamente florale, având pe brațul scurt al crucii textul „Eroilor din Decembrie". În partea inferioară se găsește o lespede din ciment pe care este aplicată o cruce din marmură și o placă cu textul „Glorie eroilor parașutiști Cpt. p.m. Dragomirescu Liviu, Slt. p.m. Matei Petrișor, Slt. p.m. Cristea Adrian, Slt. p.m. Barbu Marian, Slt. p.m. Preda Ionuț, Slt. p.m. Barbu Mihail, Slt. p.m. Puiu Sorin, Slt. p.m. Dima Gabriel, Slt. p.m. Draguț Dumitru, Slt. p.m. Nae Ion. 10 iunie 1996".

Al treilea element al ansamblului este un obelisc de dimensiuni medii, din granit negru, pe care este o inscripție care repetă numele eroilor parașutiști menționați pe placa anterioară și care are în partea superioară îndemnul „Stimați și respectați eroii noștri", și în încheiere „Glorie eternă parașutiștilor militari căzuți în luptele din Decembrie '89 în București."

Deasupra accesului în pasajul pietonal al stației de metrou Aviatorilor, din imediata apropiere a Televiziunii Române, a fost montată o placă din marmură albă având următorul text: „Regia de Exploatare a Metroului București. Spre cinstirea memoriei

celor ce au luptat pentru libertate în Decembrie 1989". În partea inferioară, stânga, este o ramură de măslin, iar în partea dreaptă, textul "Asociația 23 Decembrie 1989. Metrou stația Aviatorilor".

În luna decembrie a anului 1999, a fost amplasat în fața intrării Sălii Radio din piațeta realizată de străzile General Berthelot și Temișana, pe locul unei troițe din lemn, un monument dedicat luptei anticomuniste (http://www.romania-actualitati.ro/ceremonie_militara_si_religioasa_la_troita_din_fata_salii_radio-84602). Baza monumentului o reprezintă un soclu de mici dimensiuni din ciment, în formă de pupitru, cu o placă din marmură, cu inscripția „În memoria martirilor luptei anticomuniste Decembrie 1989 Decembrie 1999" deasupra căreia se găsește o cruce incizată. Peste acesta urmează un soclu vertical, atipic, care îmbină câteva forme geometrice, având suprapus un alt element din piatră, deasupra căruia este așezată o sculptură din marmură albă, foarte asemănătoare cu Monumentul Tineretului din Straja, inaugurat în primăvara anului 1988 (http://drumliber.ro/ingerul-cazut-sau-monumentul-tineretului-de-la-straja/), operă a sculptorului Pavel Bucur, fiind de fapt o machetă a celebrului monument finanțat de U.T.C. în a doua parte a deceniului al nouălea al secolului trecut. Monumentul Tineretului, sau Îngerul Libertății, este o sculptură de mari dimensiuni, despre care autorul spunea „Este un înger alb, un înger al libertății, în sensul în care omul, când îl vede, să se simtă și el legat de natură, de cer, să simtă că zboară, pentru că toți dorim să ajungem în cer" (adevarul.ro/locale/constanta/statuia-libertatii-romanilor-lasata-prada-hotilor-monumentul-tineretului-straja-demontat-bucata-bucata-1_50ae7d1b7c42d5a6639d2e30/index.html). Cu această lucrare, Pavel Bucur participă la concursul pentru ridicarea de monumente cu ocazia aniversării centenarului Independenței în 1977 (Cândea, 1977, pp. 5, 8, 10), fiind propus totodată și drept monumentul reconstrucției orașului Zimnicea (Scânteia, 30 aprilie 1982), distrus în urma cutremurului din martie 1977, și pe care îl regăsim în mai multe imagini publicate de ziarul Scînteia ca fiind amplasat în orașul Buzău, în fața Casei de Cultură a Științei și Tehnicii pentru Tineret (Scînteia, 3 iunie 1985) (fig. 12).

Troița amplasată în Piața Romană este o troiță maramureșeană tip cruce celtică, legată, în mod special, de comemorarea eroilor și a luptătorilor, având ca motiv ornamental funia răsucită și simbolul solar. Troița înlocuiește crucea care a fost așezată pe soclul Monumentului Independenței, rămas nerealizat. Acest soclu a fost, până la sistematizarea Pieței Romane, un altar al martirilor Revoluției. În zonă și în Piața Romană s-au regrupat pe 21 decembrie, în jurul prânzului, o parte dintre manifestanți, împinși către această zonă de către scutieri (Duțu, 2010, pp. 139-140) (fig. 6).

Pe gardul clubului sportiv Rapid se găsește un cenotaf din marmură dedicat celor trei sportivi care și-au pierdut viața în decembrie 1989: Petre Asaftei (n. 1967), Butiri Florin (n. 1969) și Stan Bogdan (n. 1968). În dreptul numelor martirilor se găsesc fotografiile lor de formă ovală, din ceramică. În partea inferioară este săpat în piatră „Pios omagiu sportivilor eroi ai clubului Rapid" (fig. 11).

Un alt loc al memoriei Revoluției din Decembrie 1989 este zona extinsă din preajma Ministerului Apărării Naționale, care își avea sediul în bulevardul Drumul Taberei, unde găsim o serie de monumente ridicate în amintirea celor care au fost uciși aici din erori de comunicare.

Unul dintre aceste monumente este cel dedicat luptătorilor antiteroriști, dezvelit la 20 decembrie 2012 la intersecția bulevardelor Drumul Taberei și Vasile Milea, care are menirea de a cinsti memoria celor 8 luptători U.S.L.A. care și-au pierdut viața în noaptea de 23 spre 24 decembrie 1989 în dreptul Ministerului Apărării Naționale. Monumentul, sub forma unui pilastru pătrat placat cu marmură albă, are pe fațada estică inscripția: „În acest loc au căzut la datorie șapte luptători antiteroriști", sub care, într-un chenar care încadrează un papirus, sunt gravate numele militarilor „Col. (p.m) Trosca Gheorghe, Lt. col. (p.m.) Cotună Eugen-Trandafir, Slt. (p.m.) Muicariu Ion, Slt. (p.m.) Oprea Emil, Slt. (p.m.) Neagoe Teodor, Surpățeanu Florin, Slt. (p.m.) Costache Ion". În partea inferioară a monumentului, pe baza de dimensiuni mai mari, este trecut „Serviciul Român de Informații" și stema acestui serviciu. Pe fațada vestică a monumentului sunt două inscripții: „Monumentul Luptătorului Antiterorist" și sub aceasta: „Închinat eroilor care și-au jertfit viața în misiuni antiteroriste". La bază se repetă inscripția „Serviciul Român de Informații" și stema acestui serviciu.

În partea superioară, pe fiecare dintre cele patru fațade ale pilastrului, este săpată în marmură câte o cruce.

Tot pe bulevardul Drumul Taberei, în spațiul verde al unui imobil, în fața actualului Mare Stat Major al Armatei Române, aproape de Monumentul Luptătorilor Antiteroriști, se află cenotaful studentului la Academia Tehnică Militară de Aviație, Ciprian Pintea. Acesta a fost unul dintre cei 5 morți în schimbul de focuri din seara zilei de 22 decembrie 1989, făcând parte din detașamentul celor două companii, alcătuit din aproximativ 350 studenți și 10 cadre ale Academiei Tehnice Militare, trimiși să apere Ministerul Apărării Naționale. Pe lângă acesta și-au mai pierdut viața Franga Eugen, Pătcaș Ioan, Bucur Cristian și Dumitraș Ștefan și au fost răniți Pol Romulus, Botă Marius, Huțanu Vasile, Sușman Dan, Popescu Cristian, Lupu Sorin, Dumitrache Valentin și Tihon Valentin. Pe cenotaf se găsește o fotografie ceramică de formă ovală a studentului, încadrată de două crengi de lauri și textul „Erou Pintea Ciprian din Bacău/ Student anul III Academia Tehnică Aviație V.13 IV 1968 – D. 22 XII 1989/ Căzut în Revoluție pentru Libertate".

Unul dintre personajele-cheie ale represiunii manifestațiilor de la Timișoara, cel care a dat ordin de tragere împotriva manifestanților la 17 decembrie 1989 la Timișoara și apoi și în București în noaptea de 21-22 decembrie, generalul Vasile Milea, ministrul Apărării Naționale, a fost declarat erou al Revoluției și fostul bulevard Ho Chi Minh a primit în anul 1990 numele acestuia (Stoica, 2006, p. 272).

În fața sediului Regimentului 30 Gardă din bulevardul Timișoara se găsește un monument din marmură albă, de forma unui zid din care apare o cruce oarbă, realizată din golul lăsat de partea verticală. Pe zona orizontală a monumentului se află amplasată

în partea stângă stema regimentului, urmată în centru de textul aplicat cu litere de culoare neagră „Veșnica pomenire eroilor Revoluției Decembrie – 1989". În partea dreaptă este aplicată o placă pe care se găsește textul „Regimentul 30 Gardă / «Mihai Viteazul», urmat de numele eroilor Cpt. (p.m.) Radu Dragoș, Cpt. (p.m.) Mesler Petru Constantin, Slt. (p.m.) Mihailovici Constantin Puiu, Slt. (p.m.) Stoiciuc Marcel, Slt. (p.m.) Argherie Ion, Slt. (p.m.) Berbecel Florea, Slt. (p.m.) Gavrilov Iacob Cornel, Slt. (p.m.) Ungureanu Sorin, Slt. (p.m.) Tobos Ilarion Silvică, Slt. (p.m.) Vasiliu Ion Mitică, Slt. (p.m.) Arsianu Ion Petre, Slt. (p.m.) Daniliuc Gheorghe Nicolae, Slt. (p.m.) Vatavu Ovidiu Ilie, Slt. (p.m.) Ghenea Mihai Vanghelie, Slt. (p.m.) Pricop Pavel. Sub acestea se află două ramuri de stejar stilizate. (fig. 13).

În incinta Academiei Tehnice Militare din bulevardul George Coșbuc nr. 39-49 a fost amplasat, pentru cinstirea eroilor din Revoluția din Decembrie 1989 (http://www.mta.ro/comemorarea-zilei-eroilor-in-academia-tehnica-militara/ accesat la 17.09.2019; https://zoom.mediafax.ro/people/eroilor-revolutiei-romane-13735571/imaginea-17) un monument asemănător celui din fața Regimentului 30 Gardă „Mihai Viteazul", acesta fiind un tip de monument adoptat de M.Ap.M. pe care îl regăsim și în Sibiu, în fața Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu" (https://www.tribuna.ro/stiri/actualitate/lacrimile-nu-au-secat-dupa-25-de-ani-de-la-revolutie-102663.html?fb_comment_id=840139296044665_840509312674330).

Monumentul dedicat eroilor sportivi ai clubului Steaua București este amplasat în incinta clubului sportiv, pe aleea principală de acces la stadion. Monumentul, asemănător celui din fața Regimentului 30 Gardă din Bulevardul Timișoara, este din marmură albă, de forma unui zid din care apare, excentric către dreapta, o cruce oarbă, realizată din golul lăsat de partea verticală. În partea stângă a zidului este o placă pe care stă scris: „Clubul Sportiv al Armatei «Steaua» lt. col. p.m. Durbac Răducu, mr. p.m. Murariu Florică". În lateralele monumentului, într-o amenajare simetrică, ușor în afara acestuia, se găsesc alte două plăci din marmură înscrise sub titlul „In Memoriam – Rugby "numele altor sportivi ai clubului, practicanți ai acestui sport.

Danny Huwe este unul dintre cei trei jurnaliști străini care și-au pierdut viața în timpul Revoluției. Sosit la București de la Sofia, Huwe se afla la 24 decembrie 1989 cu echipa sa de la V.T.M. (Vlaamse Televisie Maatschappij) în intersecția Răzoare, încercând să surprindă, prin intermediul camerei de filmat, evenimentele din preajma Ministerul Apărării. Confundat cu un terorist, jurnalistul belgian a fost împușcat în cap de un lunetist al Comandamentului Trupelor de Grăniceri. Cei trei membri ai echipei sale, doi cameramani și o asistentă, s-au refugiat pentru câteva ore în carul de reportaj, până la momentul în care au considerat că este sigur să iasă. În amintirea jurnalistului Danny Huwe a fost ridicată o mică piramidă acoperită cu faianță albă pe care a fost amplasată o placă comemorativă din marmură albă, pe care scria „Danny Huwe 1943 – 1989 Ziarist din Flandra (Belgia), Căzut în Revoluția Română la 25 Decembrie 1989". Ulterior, monumentul a fost refăcut sub forma unei pietre de mormânt, placată cu marmură de culoare roșie, pe care a fost aplicată o placă din marmură neagră cu inscripția „Danny Huwe 1943 – 1989 Jurnalist Belgian

(Flandra) Căzut la 26 Decembrie în Revoluția Română In Memoriam", fiind încheiată în partea inferioară de două ramuri de măslin împreunate. Se pare că data decesului lui Huwe este nelămurită, ea fiind menționată între 22 și 26 decembrie. Atât Piața Răzoare, cât și stațiile mijloacelor de transport în comun au primit numele ziaristului belgian. (https://adevarul.ro/cultura/istorie/strainii-cazut-revolutie-teroristi-indragostiti-ziaristi-1_52b97cf1c7b855ff56f7ae15/index.html, https://adevarul.ro/news/societate/danny-huwe-comemorat-bucuresti-povestile-celor-trei-ziaristi-straini-morti-revolutia-1989-1_50ad7d147c42d5a663961b4f/index.html, https://www.newseum.org/exhibits/online/journalists-memorial/#search/honoreedetails2/5b5f5e430d5a000723b2f533/, https://www.nytimes.com/1989/12/26/world/upheaval-in-the-east-2-journalists-killed-in-rumanian-combat.html?pagewanted=1).

În curtea Bisericii Sfântul Vasile Cotroceni, aflată pe Drumul Sării nr. 119, între Drumul Taberei și Bulevardul Timișoara, la intersecția care a purtat numele de Răzoare, în imediata apropiere a locului unde ziaristul Danny Huwe și-a pierdut viața, a fost ridicată o troiță din lemn. Troița este montată pe un soclu din beton la capătul unui postament din ciment format din două trepte. Din partea inferioară a troiței se desfac cinci brațe verticale, trei din corpul troiței, iar două laterale, care închid această cincime. Pe acestea din urmă se sprijină acoperișul troiței acoperit cu șindrilă, pe care se găsește, în partea superioară, o cruce. Troița este bogat sculptată cu motive solare și împletituri. În partea superioară este montată o cădelniță. Pe soclul din beton este aplicată o placă pe care scrie „România 1989 Această troiță a fost ridicată în memoria celor care s-au jertfit în decembrie 1989, pentru libertatea, demnitatea și credința strămoșească. Biserica parohiei Cotroceni Răzoare cu hramurile sfântul Vasile cel Mare, Sfânta Cuvioasă Parascheva și Duminica Sfinților Români".

Biserica Nașterea Domnului (https://ziarullumina.ro/reportaj/lacasul-care-cinsteste-martirii-demnitatii-17766.html) (Înălțarea Sfintei Cruci) a „Eroilor Martiri" a fost ridicată în anul 1995 la inițiativa „Asociației pentru cinstirea Eroilor Martiri ai Revoluției din Decembrie 1989". Lucrările au fost finanțate din Fondul Libertatea, deschis de Asociație, la care s-au adăugat donațiile venite din partea Ministerului Culturii și Cultelor, a Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, a Guvernului României, a Fundației Elias și a peste 700 de persoane. Proiectul câștigător a fost cel al arh. Nicolae Diaconu, completat de echipa de la Proiect București coordonată de arhitecții Alexandru Popescu-Greaca și Mihaela Stănescu. „Biserica este o încercare de sinteză între stilul moldovenesc din vremea lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș și stilul muntenesc din secolele XVI – XVII și elemente neoclasice" (Stoica, Ionescu-Ghinea, 2005, pp. 434-437).

În Cimitirul Eroilor Martiri ai Revoluției din Decembrie 1989, de lângă Biserica Eroilor, se găsesc două troițe și un memorial, prima fiind o troiță din lemn, chiar lângă biserică, pe care este reprezentată Răstignirea Mântuitorului Iisus Hristos. Crucea amintește de Crucea cu raze. La creștinii ortodocși, Crucea cu raze în centrul ei este semnul Învierii, e Crucea dătătoare de viață. Iisus Hristos S-a răstignit pe Cruce pentru

mântuirea omenirii de păcat. În plan superior, pe axul vertical, este înfățișat Sfântul Duh în chip de porumbel, care trimite Lumina divină spre Iisus. La baza Crucii se află craniul strămoșului nostru Adam, pe care a curs sângele din rănile lui Iisus Hristos, spălând omenirea de păcatul strămoșesc. Originea păcatului strămoșesc se află în neascultarea protopărinților noștri, Adam și Eva, care, ispitiți de diavol, nesocotesc voința divină, călcând porunca lui Dumnezeu de a nu mânca din Pomul Cunoașterii. Păcatul neascultării le-a atras alungarea din Rai.

În fața soclului troiței a fost montată o placă din marmură cu inscripția: „La Praznicu' Nălțării Domnului - Ziua Eroilor 13.06.2013 a fost sfințită această troiță ce se constituie într-o punte de legătură între sfântul locaș și locul de odihnă al celor ce s-au jertfit în Decembrie 1989 pentru libertate."

La intrarea principală în Cimitirul Eroilor se găsesc două monumente comemorative. În partea stângă, la capătul celor trei trepte din marmură albă este un soclu din același material pe care stă o troiță din lemn cu acoperiș dublu. Troița este bogat decorată cu motive florale și solare, dominând cele de formă rotundă, având în partea centrală, la îmbinarea brațelor, o floarea soarelui. În partea inferioară, brațul principal al crucii este încadrat de alte două cruci de dimensiuni mici.

În dreapta troiței, se găsește memorialul dedicat eroilor Revoluției Române din Decembrie 1989. Primul element este o cruce înaltă din marmură neagră, care are la îmbinarea brațelor un medalion rotund cu un mozaic în care, pe fond albastru, este reprezentat un serafim cu șase aripi. În spatele crucii este „Zidul amintirii", un zid tot din marmură neagră, sub formă unui memorial, pe care sunt aplicate 14 plăci din inox pe care sunt gravate numele eroilor care și-au pierdut viața în decembrie 1989 (fig. 8).

Ne aflăm într-un alt spațiu cu o semnificație profundă legată de memoria celor care au pierit în timpul Revoluției din Decembrie, spațiu care a fost redenumit Piața Eroii Revoluției și în care stația de metrou Pieptănari, dar și stațiile mijloacelor de transport în comun, au primit numele Eroii Revoluției.

Aproape de acest loc al memoriei se găsește Crematoriul Cenușa, unde au fost aduse trupurile celor 44 tineri uciși la Timișoara și transportați la București la ordinul Elenei Ceaușescu în vederea incinerării, în așa numita „Operațiune Trandafirul" (Duțu, 2010, p. 106). În fața Crematoriului Cenușa a fost ridicată o troiță maramureșeană cu acoperiș de șindrilă, identică cu cea de la Televiziunea Română. Cel mai înalt înscris este anul 1990 și se găsește într-un medalion din sfoară împletită. Partea superioară a troiței este formată dintr-un registru de cinci brațe verticale despărțite la mijloc de un braț orizontal pe care a fost săpat textul: „Celor 40 de martiri timișoreni căzuți la 17 decembrie 1989 a căror cenușă a fost aruncată aici. Sub aceasta, pe brațul central vertical, scrie: „Donată de un grup de timișoreni". Mai jos, pe un braț orizontal este textul „Partidul Democrat Timiș".

În anul 2011, la 2 iunie (http://www.mediafaxfoto.ro/Preview.aspx?Id=4932990), în Ziua Înălțării Domnului, zi în care se comemorează eroii, a fost finalizată biserica (https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/biserica-martirii-timisoarei-la-

popesti-leordeni-23972.html, https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/biserica-in-memoria-victimelor-revolutiei-23786.html) ridicată în Popești-Leordeni, deasupra canalului de scurgere în care a fost aruncată la 20 decembrie 1989 cenușa cadavrelor celor 44 tineri uciși la Timișoara, arse la Crematoriul Cenușa din București (Scurtu, 2009, p. 196). Biserica a fost ridicată pe o fundație din grinzi și piloni din beton armat pe care a fost așezată o structură din lemn, în așa fel, încât biserica este suspendată la 3 metri deasupra gurii de canal. Amprenta orizontală este de 6,53 m x 19,73 m și înălțimea de 23 m. Compania care a proiectat planurile bisericii este S.C. Pathe Route S.R.L., echipa de proiectanți fiind formată din inginerii Cornel Farcaș și Percec Vasile și arhitectul Mihai Domici. Biserica-monument este „singurul lăcaș de cult din lume suspendat pe o gură de canal". Construcția bisericii a fost susținută financiar de către primarul localității, Grigore Trache, prefectul județului Ilfov, Dan Cornel Baraga și ministrul Apărării, Gabriel Oprea, terenul fiind pus la dispoziție de către S.C. Viscofil S.A. prin grija domnului Pierre Gherase (fig. 9).

Întru cinstirea memoriei martirilor timișoreni, în curtea bisericii a fost ridicat un monument IN MEMORIAM, alcătuit dintr-un soclu lung peste care este așezată o placă verticală care compune o cruce oarbă, amintind de monumentul ridicat pe locul bisericii Sfânta Vineri Hereasca (Buiumaci, 2014, p. 76). De sub cruce iese o jardinieră sub formă de sfert de sferă, din care ies flori, iar sub aceasta se află inscripția „IN MEMORIAM". Pe lespede este aplicată o placă de marmură cu următorul text: „Monument ridicat în memoria Eroilor-Martiri din Timișoara, uciși de forțele de represiune comuniste și arși în Crematoriul din București. Cenușa lor a fost aruncată în acest loc în Decembrie 1989", urmat de lista numelor: Andrei Maria (25 ani), Apro Mihai (31 ani), Balogh Pavel (69 ani), Balmus Vasile (26 ani), Bărbat Lepa (43 ani), Bănciu Leontina (39 ani), Belehuz Ioan (41 ani), Belici Radian (25 ani), Caceu Margareta (40 ani), Carpin Danut (25 ani), Chörösi Alexandru (24 ani), Cismarik Ladislau (55 ani), Cruceru Gheorghe (25 ani), Ferkel – Suteu Stefan-Alexandru (43 ani), Florian Antoniu-Tiberiu (20 ani), Gîrjoabă Dumitru-Constantin (30 ani), Hațegan Petru (47 ani), Ianos Paris (18 ani), Iewinger Slobodanca (20 ani), Iosub Constantin (18 ani), Iotcovici Gheorghe-Nutu (25 ani), Lăcătuș Nicolae (27 ani), Luca Rodica (30 ani), Mardare Adrian (20 ani), Miron Ion (50 ani), Motohon Silviu (35 ani), Munteanu Nicolae-Ovidiu (25 ani), Nagy Eugen-Francisc (17 ani), Opre Gogu (40 ani), Osman Dumitru (24 ani), Oteliță Aurel (34 ani), Pisek Stefan (54 ani), Radu Constantin (33 ani), Sava Angela-Elena (25 ani), Sporer Rudolf-Herman (33 ani), Stanciu Ioan (42 ani), Zăbulică Constantin (30 ani), Zornek Otto-Nicolae (53 ani), Witman Petru (25 ani), cadavru neidentificat - bărbat (35-45 ani), cadavru neidentificat - bărbat (35-45 ani), cadavru neidentificat - bărbat (20-25 ani), cadavru neidentificat - bărbat (20-30 ani), cadavru neidentificat - bărbat (40-50 ani)." În spațiul dintre monument și biserică a fost amenajată o alee străjuită de-a lungul de pietre de mormânt, 22 pe fiecare parte, cu numele martirilor timișoreni.

În dimineața zilei de 23 decembrie, la orele 6:30, 37 de elevi jandarmi ai școlii de la Câmpina, chemați să sprijine apărarea Aeroportului Otopeni, au fost uciși dintr-o eroare de către trupele Ministerului Apărării Naționale care efectuau paza obiectivului

(Duțu, 2010, p. 209). În cinstea acestor martiri a fost ridicat un ansamblul monumental de la Aeroportul Otopeni care are compoziția unui cimitir militar, având în partea estică un obelisc de formă pătrată, placat cu marmură, care se termină în partea superioară cu o formă neregulată care sugerează o flacără eternă. Pe fațada principală, în zona mediană, este stema Jandarmeriei sub care, textul: „Patriei noastre spuneți-i adevărul: am fost acolo unde trebuia să fim!". Pe celelalte trei fațade ale monumentului este gravat repetat anul 1989 sub forma „89" și „1989". Pe fațada posterioară se găsește mențiunea realizatorilor: „Realizat prin contribuția personalului din Jandarmeria Română. Sponsori S.C. „Marmosim" Simeria S.A., S. de C-ții Seismic co. ltd. București. Autori sculptori prof. univ. N. Tiron, I. Botezatu". În fața obeliscului este amplasat un suport de flacără veșnică, de formă octogonală, folosit în special la ceremonialuri, ca loc unde se aprinde candela. În fața acestora se găsesc 54 de pietre de mormânt de tipul celor folosite în cimitirele militare, pe care sunt gravate numele soldaților uciși aici la 23 Decembrie 1989, însumând 47 de militari și cadre militare, ridicați în grad post mortem, dar și cinci civili angajați. Două dintre pietrele funerare, care străjuiesc ultimul rând, nu au inscripții. Poziționate în lateralele unei alei care duce către obelisc, formând un triunghi care are vârful către acesta, pe pietrele funerare se găsesc următoare nume: G-ral de div. (p.m.) Patraș M. Ion, Col. (p.m.) Popovici Gh. Gheorghe, Lt. col. (p.m.) Oprescu C. Adrian, Mr. (p.m.) Paraschiv D. Florian, Cpt. (p.m.) Ionescu P. Constantin, Cpt. (p.m.) Popescu V. Florin, Cpt. (p.m.) Purcherea Gh. Laurențiu, Lt. (p.m.) Aneculei St. Ovidiu, Lt. (p.m.) Barboi Gh. Dumitru, Lt. (p.m.) Bezedincă M. Costică, Lt. (p.m.) Bucse Gh. Dumitru-Emil, Lt. (p.m.) Buta I. Vasile, Lt. (p.m.) Cazan I. Ioan, Lt. (p.m.) Cobzac P. Adrian-Iulian, Lt. (p.m.) Copăceanu C. Constantin, Lt. (p.m.) Cuznetov I. Iulian, Lt. (p.m.) Datcu G. George-Daniel, Lt. (p.m.) Fota D-tru Ion, Lt. (p.m.) Ghinea I. Dorinel, Lt. (p.m.) Gog I. Radu, Lt. (p.m.) Herebei N. Cristian-Dinu, Lt. (p.m.) Horia Gh. Daniel, Lt. (p.m.) Ispas St. Daniel, Lt. (p.m.) Marin St. Lucian, Lt. (p.m.) Matis P. Petru-Dorin, Lt. (p.m.) Mănescu V. Victor, Lt. (p.m.) Negulici R. Valeriu-Marian, Lt. (p.m.) Olariu I. Cristian, Lt. (p.m.) Oprea E. Cosmin, Lt. (p.m.) Onciu Gh. Petre, Lt. (p.m.) Panaite V. Ionel, Lt. (p.m.) Pantazica A. Daniel, Lt. (p.m.) Patraulea I. Cătălin, Lt. (p.m.) Popa Gh. Daniel, Lt. (p.m.) Radu Tr. Aurel, Lt. (p.m.) Roman Al. Sorin-Florentin, Lt. (p.m.) Samoilă V. Viorel, Lt. (p.m.) Silvestru C. Jim, Lt. (p.m.) Stanciu C-tin Gheorghe, Lt. (p.m.) Stroe M. Laurențiu Nistor, Lt. (p.m.) Tomsescu Tr. Bogdan-George, Lt. (p.m.) Ungureanu N. Nicolae, Lt. (p.m.) Văduva Sorin, Slt. (p.m.) Chiriță N. Ion, Slt. (p.m.) Florin G. Iulian, Slt. (p.m.) Stanică I. Ilie, Slt. (p.m.) Zbanț I. Mihai, P.C. Bichi N. Valerică, P.C. Buteica E. Emanoil, P.C. Nastalin C. Georgeta, P.C. Petrescu C. Petre, P.C. Stan G. Valerian. În fața ansamblului este o masă din marmură pe care se face pomenirea în cadrul unor ceremonialuri (fig. 10).

Pe fațada Colegiului Național „Iulia Hașdeu", în dreapta intrării principale, se găsește aplicată o cruce din marmură sub care se află o placă cu inscripția „Raluca Sălăjean Erou al Revoluției Române Dec. 1989". Raluca Sălăjean s-a născut la 22 ianuarie 1973, în Satu-Mare, și și-a pierdut viața la 24 decembrie 1989, în Spitalul Panduri unde a fost

adusă după ce fusese împușcată în abdomen, împreună cu alți 6 tineri, în fața Academiei Militare din București. Tânăra era elevă a Liceului „Iulia Hașdeu".

În curtea Întreprinderii Faur, pe bulevardul Basarabia, a fost ridicat un monument în amintirea martirilor Revoluției din Decembrie 1989. Este vorba despre cinci bărbați care, în momentul desfășurări Revoluției, lucrau la Întreprinderea „23 August". Monumentul, din beton placat cu marmură, are formă de cruce inegală oarbă, sub ale cărei brațe se găsesc două plăci inscripționate. Pe placa din stânga stau scrise numele tinerilor care și-au pierdut viața: „Eroi 1989. Bordeianu Constantin 1966-1989, Ieremia Tele 1964-1989", Mintri Dumitru 1965-1989, Nedelea Adrian 1967-1989, Tătaru Vasile 1966-1989. Pe placa din dreapta a fost inscripționat un fragment din poezia „Mortua est" a lui Mihai Eminescu: „Mortua est / O, Moartea e-un chaos, o mare de stele. / Când viața-i o baltă de vise rebele. / O, Moartea-i un secol cu sori înflorit / Când viața-i un basmu pustiu și urât. Mihai Eminescu".

Ultimul monument ridicat în București întru cinstirea memoriei eroilor Revoluției a fost dezvelit vineri, 20 decembrie 2019, în prezența oficialităților Sectorului 2 al Capitalei, la intersecția de la Piața Delfinului, între Șoseaua Pantelimon și Bulevardul Chișinău, în cartierul Pantelimon. Monumentul, închinat Revoluției din Decembrie 1989, este realizat de sculptorul Adrian Pârvu, conferențiar universitar doctor în arte vizuale, renumit sculptor, care a folosit marmură albă de Ruschița pentru acest monument. Lucrarea de artă reprezintă o „mână întinsă spre cer", victoria asupra perioadei cenușii pe care a trăit-o România în perioada comunistă și, totodată, simbolizează libertatea care a spart cătușele ce o legau. Monumentul, intitulat „Semnul eroului", este unul de mici dimensiuni, aflându-se într-un raport inegal cu dimensiunea spațiului în care este amplasat și fiind greu vizibil. Monumentul este îndreptat spre ieșirea din oraș.

Monumentul bucureștean simbol al luptei anticomuniste este cel amplasat în Piața Presei Libere. În anul 2015 au început lucrările pentru amplasarea pe locul fostei statui a lui Lenin a monumentului „Aripi", un concept artistic realizat de sculptorul Mihai Buculei în urma unui concurs organizat în anul 2004, monument de mari dimensiuni, cu o înălțime de 24 de metri, alcătuit din trei aripi din oțel inoxidabil, cu o greutate de 102 tone, așezat pe un soclu placat cu granit roșu, cu o înălțime de 6 metri (http://ampt.ro/ro/content/%E2%80%9Earipi-%C3%AEn-memoria-lupt%C4%83torilor-din-rezisten%C8%9Ba-anticomunist%C4%83-1945-%E2%80%93-1989%E2%80%9D). Proiectul monumentului „Aripi" a apărut ca urmare a cererii adresate președintelui Emil Constantinescu de către Asociația Foștilor Deținuți Politici în 1999. A fost organizat un concurs câștigat de sculptorul Mihai Buculei, proiectul fiind demarat efectiv în 2003, când a fost emisă în acest sens o Hotărâre de Guvern. Proiectul a fost realizat de Administrația Monumentelor și Patrimoniului Turistic din subordinea Primăriei Generale (https://www.mediafax.ro/social/monumentul-aripi-dedicat-celor-care-s-au-jertfit-impotriva-comunismului-a-fost-dezvelit-iohannis-la-eveniment-crimele-de-la-revolutie-nu-pot-ramane-nepedepsite-galerie-foto-15398751). Mihai Buculei a studiat sculptura cu Boris Caragea, autorul statuii lui Vladimir Ilici Lenin (Buiumaci, 2016, pp. 137-139).

Începând cu anul 1990, au existat în București o serie de proiecte și propuneri pentru realizarea de monumente de for public menite să omagieze jertfa din timpul evenimentelor din Decembrie 1989. În întâmpinarea acestui deziderat vine și Ministerul Culturii care, prin intermediul unei foi volante care se regăsește în primul număr postrevoluționar al revistei *Arta*, anunța inițierea unui concurs pentru ridicarea de „monumente sau realizarea de amenajări ambientale dedicate Revoluției din 16-22 Decembrie 1989, martirilor ei și idealurilor unei Românii libere", având prioritate orașele Timișoara, București, Brașov, Sibiu, Cluj-Napoca, Arad, Brăila. Prezentarea schițelor și machetelor urma să aibă loc în intervalul 10-15 noiembrie 1990, la Sala de marmură a Casei Presei Libere. Prima fază a concursului se dorea a fi concursul de idei, în care să fie prezentate planuri, desene, foto-montaje, legenda obiectivului, un motto și tipul de material ales pentru transpunerea definitivă, fiind specificat că lucrările nu trebuiau semnate. În a II-a fază, câștigătorii aveau obligația de a prezenta machete la scară 1:10, cât și documentația necesară realizării monumentului. Proiectele acceptate în această fază urmau să rămână în patrimoniul Ministerului Culturii.

Deși intenția ridicării în București a unui monument dedicat Revoluției exista încă din anul 1990, așa cum am menționat anterior, monumentul ridicat în urma unui concurs organizat de Ministerul Culturii se va realiza abia după 15 ani.

Au existat de-a lungul timpului mai multe proiecte de monumente, unele doar creionate, altele mai schematice, prezentate în diferite publicații. O astfel de intenție a fost „Crucea Eroilor Revoluției", monument propus de către arhitectul Bucur Crăciun în ianuarie 1990. Monumentul era compus dintr-o cruce de mari dimensiuni, amplasată pe un soclu circular, scund, în care erau încastrate prisme transparente din sticlă armată cu fibre de carbon, pe un gazon simplu. Soclul era placat cu marmură neagră, montată oblic, pe care erau înscrise numele eroilor. Seara, monumentul era luminat de un far îngropat. (Observator, 26 ianuarie 1990).

Aceeași publicație prezenta „Memorialul Revoluției" ca fiind o schiță a unui monument propus în februarie 1990 de către studenta la arhitectură Tana Lascu. Propunerea era un memorial amplasat pe locul fântânii arteziene din Piața 21 Decembrie 1989, cu o alee de acces dinspre bulevardul Nicolae Bălcescu, la capătul căreia era o scară de intrare, din granit roșu într-un memorial de forma unui hemiciclu format din arcade înalte din granit roșu, care avea un loc pentru fotografii și unul pentru lumânări. La intersectarea aleii cu treptele de coborâre în memorial se găsea o coloană înaltă la capătul căreia ardea o flacără veșnică. (Observator, 9 februarie 1990) (fig. 14).

„Fântâna Luminii Veșnice" a fost un monument propus în anul 2008 de către Alexandru Ghilduș, autorul Memorialului Revoluției, în urma unui concurs realizat de Institutul Revoluției Române din Decembrie, cu ocazia împlinirii a 20 de ani de la Revoluția din Decembrie 1989. Monumentul urma să fie amplasat în spațiul de pe carosabilul Bulevardului Nicolae Bălcescu, înlocuind ansamblul celor 10 cruci. Fântâna Luminii Veșnice se compunea dintr-un zid din fragmente din piatră lung de 30 de metri,

care simboliza baricada ridicată de revoluționari în Piața Universității, din care se ridicau panouri înalte din cristal, având la mijlocul construcției un volum central înalt de 4,5 metri care se încheia în partea superioară cu o flacără veșnică. Din mijlocul panourilor din sticlă țâșnea apa care se prelingea pe ziduri, realizând imaginea unei curgeri continue (Caietele Revoluției nr. 4 (17) / 2008, pp. 55-56; nr. 6 (25) / 2009, p. 5) (fig. 15).

„Memorialul Neuitării" este o schiță de proiect memorial propus de sculptorul Camilian Demetrescu, un proiect în care crucea ne trimite cu gândul la „Rugăciunea" lui Brâncuși. (Caietele Revoluției nr. 6 (25) / 2009, p. 4.). Proiectul „Monumentului Martirilor", propus de sculptorul Emil Pricopescu, înfățișa o cruce din marmură multifațetată, care se poate vedea din orice direcție ar fi privită (Caietele Revoluției nr. 1 (8) / 2007 p. 14). Proiectul monumentului „Omagiu Martirilor", al sculptorului Laurențiu Macarie, înfățișa un chip suferind (Caietele Revoluției nr. 1 (8) / 2007, p. 28).

O propunere legislativă venită din partea senatorului Sorin Ilieșiu în anul 2015 avea să creeze mare vâlvă în societatea bucureșteană. Senatorul social-democrat dorea amplasarea, în baza unei legi pe care o supunea votului Parlamentului, în rondul intersecției bulevardelor Carol–Elisabeta cu Bălcescu–Brătianu, a unei cruci de mari dimensiuni (25 de metri înălțime), din oțel, care urma să fie luminată (sau monumentul să lumineze), pe care o estima la suma de 200.000 euro (https://adevarul.ro/news/bucuresti/adevarul-live-ora-1400-senatorul-sorin-iliesiu-despre-crucea-inalta-25-metri-piata-universitatii-1_560a630ef5eaafab2c1e8224/index.html). Asemuită de unii crucii de pe Caraiman, dar fiind o încrucișare cu monumentul lui Iisus de la Rio (http://www.contributors.ro/reactie-rapida/sorin-iliesiu-crucea-de-la-universitate-si-delirul-demagogic/), „crucea cu beculețe de la Universitate" se dorea a fi, după spusele promotorului, un monument al cinstirii luptei anticomuniste. Proiectul legislativ, care trecuse de Senat și urma să fie supus votului Camerei Deputaților, a coalizat o serie de organizații neguvernamentale care au solicitat Camerei Deputaților, prin intermediul unei scrisori deschise, să respingă propunerea lui Sorin Ilieșiu, cât și punctul de vedere al unor instituții cu atribuții în ceea ce privește monumentele de for public. Ca urmare a declarării caracterului de monument al luptei anticomuniste, Asociația Foștilor Deținuți Politici din România (A.F.D.P.R.) a respins orice asociere cu proiectul senatorului Ilieșiu, solicitând Parlamentului respingerea propunerii legislative. Mai mult decât atât, A.F.D.P.R., prin vocea președintelui Octav Bjoza, făcea cunoscut faptul că „avem monumentul nostru intitulat «Aripi», autor fiind maestrul sculptor, domnul Mihai Buculei, la care se lucrează scriptic și fizic de 16 ani, acesta fiind finalizat de mai bine de o lună aflându-se în incinta întreprinderii constructoare S.C. Electromecanica S.A. din Ploiești. Monumentul va fi dezvelit și sfințit în acest an (2015), în Piața Presei Libere unde fundația acestuia este executată" (https://www.cotidianul.ro/afdpr-ii-cere-lui-sorin-iliesiu-sa-si-retraga-legea-crucii-din-piata-universitatii/). Proiectul „Crucea de la Universitate" venea să se suprapună peste locul unde a fost și urma să se refacă monumentul lui Ion C. Brătianu, inaugurat în anul 2019.

Municipalitatea a ales ca modalitate de eternizare a numelor eroilor din Decembrie 1989 numirea unor străzi și piețe cu numele acestora. Astfel că locul de declanșare a evenimentelor din 21-22 decembrie 1989, piața din fața Ministerului de Interne, fost sediu al C.C. al P.C.R., a primit numele de Piața Revoluției. Spațiul delimitat de Universitatea București, Universitatea de Arhitectură, blocul Dunărea și Bulevardul Nicolae Bălcescu a primit numele de Piața 21 Decembrie 1989. Piața de la Șura Mare și stația de metrou Pieptănari au primit numele de Eroii Revoluției. În cartierul Drumul Taberei, o serie de străzi care purtau numele unor demnitari comuniști români și străini au primit denumiri ale orașelor martir, strada Miron Constantinescu devenind strada Sibiu, strada Alexandru Moghioroș primind numele de strada Brașov, strada Emil Bodnăraș devenind bulevardul Timișoara, iar strada Ho Și Min primind numele generalului Vasile Milea. Tot în această zonă se găsește strada martirei Mihaela Ruxandra Marcu, pentru ca, în zona străzii Apusului din cartierul Militari, o stradă să primească numele martirului Șerban Bogdan Stan.

În cartierul Giulești, în zona maternității, au primit numele unor martiri străzile Condensatorului, care a devenit Petre Asaftei, Telefonului, care a fost redenumită Marius Gabriel Bărbulescu, Bronzului, care a primit numele lui Gabriel Cioran, Tabacului, transformată în Adrian Fulga, Cablului, al cărei nume a fost schimbat în Nicolae Mateescu.

În cartierul Chitila, un cvartal de străzi din partea vestică a acestuia a primit numele unor eroi și sportivi uciși la Revoluție. Acestea sunt Str. erou Alexandru Făclie, apoi Str. Lt. col. Dumitru Răducu Durbac, fostă Pojorâta, Str. Cpt. Florin Nicolae Crețu, fostă Ion Câmpineanu, Str. Sold. Adrian Pătru, fostă Iolei, Str. Cpt. Dragoș Radu, fostă str. Valea Alba, Str. Slt. Teodor Neagoe, fostă Parâmei.

În cartierul Dristor, în zona străzii Râmnicu Vâlcea, sunt trei străzi redenumite cu numele eroilor Bogdan Gheorghe Tudor, fostă str. Careului, Adrian Cîrstea, fostă Intrarea Răcari, și Florin Ciungan, fostă Aleea Cătănele.

În cartierul Berceni trei străzi au primit numele unor eroi martiri ai Revoluției. În zona străzii Nițu Vasile se găsesc Aleea Luiza Mioara Mirea, fostă Secuilor C, și Aleea Diana Alexandra Donea, fostă Secuilor B, iar o stație mai către sud este Aleea Dragoș Mladinovici, fostă Aleea Nișei.

În sectorul 5, în zona străzii Sfinții Apostoli, o stradă a primit numele dr. Paul Orleanu, iar în aproprierea intersecției Căii 13 Septembrie cu strada Mihail Sebastian găsim Aleea Gheorghe Cristian Stanciu.

Jean Louis Caldéron, jurnalist francez, corespondent al Le Cinq, care transmitea în direct relatări despre Revoluție, a decedat în noaptea de 22 decembrie 1989 în urma trecerii accidentale a unui tanc peste un grup de tineri aflați în Piața Palatului, printre care se afla și acesta. Pentru cinstirea memoriei sale, strada Alexandru Sahia (scriitor și ziarist de stânga, membru P.C.R., transformat de comuniști după 1946 în erou al clasei muncitoare) a primit numele ziaristului francez.

În urma inventarierii acestor locuri, se constată însă apariția în mediul urban a unor elemente de factură rurală, așa cum este troița, care, împreună cu bisericile din lemn

de tip maramureșean, apar în Bucureștiul postrevoluționar și devin parte integrantă a spațiului urban. Un alt aspect relevat de studiul de față este numărul impresionant al monumentelor și plăcilor comemorative care amintesc de locurile memoriei Revoluției din Decembrie 1989 în București, în raport cu ale orașe, Timișoara având 14 monumente (https://www.graphicfront.ro/ro-timisoara-14-monumente-ridicate-in-memoria-revolutiei-din-decembrie-1989), iar celelalte orașe–martir câte unul ori două monumente. Acest fapt relevă și importanța Bucureștiului pe harta Revoluției, cât și faptul că, fără declanșarea protestului de la București, Revoluția ar fi avut alt deznodământ.

BIBLIOGRAFIE / BIBLIOGRAPHY

Monografii și articole / Monographs and Studies

Beldiman, I., 2005, *Sculptura franceză în România (1848-1931). Gust artistic, modă, fapt de societate*, Editura Simetria, București.

Buiumaci, C.P., 2014, *Orașul din oraș*, Editura Muzeului Municipiului București.

Buiumaci, C.P., 2014, „Nașterea unui monument – Ion I.C. Brătianu". *Materiale de Istorie și Muzeografie nr. XXVIII*, pp. 146-160.

Buiumaci, C.P., 2016, *Ieri și azi în București / Then and Now in Bucharest*, Editura Muzeului Municipiului București.

Buiumaci, C.P., 2018, „Monumente închinate lui Mihai Viteazul" în *Fizionomii unificatoare: „Toți în unu" – povestea unui proiect de țară*, pp. 223-256, Editura Muzeului Municipiului București.

Cândea, V.,1977, Istoria patriei și pictura. *Arta nr. 1-2*, pp. 3-4.

Duțu, A., 2010, *Revoluția din Decembrie 1989. Cronologie*, Editura Sitech, Craiova.

Giurescu, D.C. (coord.), 2008, *Istoria Românilor, vol. VIII, România în anii 1940-1947,* Editura Enciclopedică, București.

Nicodim-Geze, I., 2011, *Ion Nicodim*, Editura Humanitas, București.

Scurtu, I., 2009, *Revoluția Română din decembrie 1989 în context internațional*, Editura Redacției Publicațiilor pentru Străinătate, București.

Stoica, H., 2006, Schimbarea politică și peisajul public oficial: schimbarea numelor străzilor orașului București după anul 1989. *București. Materiale de Istorie și Muzeografie nr. XX*, pp. 268-281.

Stoica, L., Ionescu-Ghinea, N., 2005, *Enciclopedia lăcașurilor de cult din București*, vol. I, Editura Universalia, București.

Szurek, J.C., 2000, „Pentru o memorie democratică a trecuturilor traumatizante". *Istoria recentă în Europa. Obiecte de studiu, surse, metode. Lucrările simpozionului internațional organizat de Colegiul Noua Europă, București, 7-8 aprilie 2000*, pp. 52-74.

Vlasiu, I. (coord.), 2012, *Dicționarul sculptorilor din România, secolele XIX-XX, vol. II, Lit. H-Z*, Editura Academiei Române, București.

Caietele Revoluției nr. 1 (8) / 2007, pp. 14, 28

Caietele Revoluției nr. 4 (17) / 2008, pp. 55-56

Caietele Revoluției nr. 6 (25) / 2009, pp. 4-5

Ziare / Newspapers
Ziarul *Scînteia* / 30 aprilie 1982
Ziarul *Scînteia* / 3 iunie 1985
Ziarul *Observator* / 26 ianuarie 1990
Ziarul *Observator* / 9 februarie 1990

Resurse web / Web Ressources
Mariana Nițu, *Cartografierea memoriei, proces de definire a identității culturale. Stabilirea parametrilor teoretici. Concepte și componente (2)* publicat la https://atelier.liternet.ro/articol/10510/Mariana-Nitu/Cartografierea-memoriei-proces-de-definire-a-identitatii-culturale-Stabilirea-parametrilor-teoretici-Concepte-si-componente-2.html accesat la 10.09.2019.
Pierre Nora (coordonator), Les Lieux de mémoire, vol. I, La République, Gallimard, Paris, 1997, p. VII apud Jean-Charles Szurek, *Pentru o memorie democratică a trecuturilor traumatizante* în Istoria recentă în Europa, p. 54.
Horațiu Pepine, *Alterarea gravă a memoriei istorice și accelerația timpului* disponibil la https://revista22.ro/opinii/horatiu-pepine-dw/alterarea-grav-a-memoriei-istorice-i-acceleraia-timpului accesat la 24.09.2019.
https://adevarul.ro/entertainment/tv/gafa-digi24-marian-munteanu-intrebat-participat-mineriada-1990-prezentatoarea-fost-scoasa-post-1_56277971f5eaafab2ce35d57/index.html accesat la 24.09.2019.
https://www.gandul.info/magazin/piramida-izbanzii-din-piata-revolutiei-asemanatoare-cu-trofeul-brutarului-din-brazilia-256108 accesat la 24.09.2019
https://www.petitieonline.com/pseudo-monumentul_din_piaa_revoluiei_sfideaz_memoria_celor_ucii_in_decembrie_1989 accesat la 17.09.2019.
https://m.adevarul.ro/cultura/arte/petitie-pseudo-monumentul-piata-revolutiei-sfideaza-memoria-celor-ucisi-decembrie-1989-1_5c74e35d445219c57e9bb551/ accesat la 20.09.2019.
https://revista22.ro/dezbateri-gds/vrem-o-teapa-mai-decenta accesat la 21.09.2019.
https://www.gandul.info/politica/teapa-din-piata-revolutiei-sare-in-ochii-candidatilor-2650860 accesat la 17.09.2019.
https://greatnews.ro/omul-care-a-ranit-cartoful-din-piata-revolutiei-o-punga-cu-vopsea-a-salvat-un-monument-nefericit/ accesat la 10.05.2019.
https://adevarul.ro/news/bucuresti/statuia-regelui-carol-mazgalita-vopsea-rosie-ziua-trebuia-inaugurata-vandalii-i-au-cerut-demisia-primarului-oprescu-1_50bdebd37c42d5a663d00253/index.html accesat la 09.08.2019.
https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/monumentul-din-piata-revolutiei-dedicat-eroilor-din-1989-a-fost-vandalizat-foto.html accesat la 11.08.2019.
https://www.activenews.ro/stiri-locale/Bucuresti-Monumentul-%E2%80%9EAripi-dedicat-luptatorilor-anti-comunisti-a-fost-vandalizat-153437 accesat la 07.12.2018.
https://ampt.ro/ro/monument/iuliu-maniu accesat la la 09.08.2019.
https://ampt.ro/ro/monument/corneliu-coposu accesat la la 09.08.2019.
https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/un-masacru-ce-putea-fi-evitat-piata-tiananmen

accesat la 12.08.2019.
https://romanialibera.ro/actualitate/astazi-ne-amintim-de-eroii-cazuti-in-revolutia-din-decembrie-1989-766328 accesat la 07.10.2019.
http://www.romania-actualitati.ro/ceremonie_militara_si_religioasa_la_troita_din_fata_salii_radio-84602 accesat la 19.09.2019.
http://drumliber.ro/ingerul-cazut-sau-monumentul-tineretului-de-la-straja/ accesat la 19.09.2019.
https://adevarul.ro/locale/constanta/statuia-libertatii-romanilor-lasata-prada-hotilor-monumentul-tineretului-straja-demontat-bucata-bucata-1_50ae7d1b7c42d5a6639d2e30/ accesat la 02.05.2018.
https://adevarul.ro/news/eveniment/jos-placutele-vasile-milea-1_50ace6d57c42d5a6638b8386/index.html accesat la 10.09.2019.
http://www.mta.ro/comemorarea-zilei-eroilor-in-academia-tehnica-militara/ accesat la 17.09.2019.
https://zoom.mediafax.ro/people/eroilor-revolutiei-romane-13735571/imaginea-17 accesat la 18.09.2019.
https://www.tribuna.ro/stiri/actualitate/lacrimile-nu-au-secat-dupa-25-de-ani-de-la-revolutie-102663.html?fb_comment_id=840139296044665_840509312674330 accesat la 21.09.2019.
https://adevarul.ro/cultura/istorie/strainii-cazut-revolutie-teroristi-indragostiti-ziaristi-1_52b97cf1c7b855ff56f7ae15/index.html, accesat la 08.07.2019.
https://adevarul.ro/news/societate/danny-huwe-comemorat-bucuresti-povestile-celor-trei-ziaristi-straini-morti-revolutia-1989-1_50ad7d147c42d5a663961b4f/index.html, accesat la 08.07.2019.
https://www.newseum.org/exhibits/online/journalists-memorial/#search/honoreedetails2/5b5f5e430d5a000723b2f533/, accesat la 08.07.2019.
https://www.nytimes.com/1989/12/26/world/upheaval-in-the-east-2-journalists-killed-in-rumanian-combat.html?pagewanted=1, accesat la 08.07.2019.
https://ziarullumina.ro/reportaj/lacasul-care-cinsteste-martirii-demnitatii-17766.html accesat la 08.09.2019.
https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/biserica-martirii-timisoarei-la-popesti-leordeni-23972.html, accesat la 11.09.2019.
https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/biserica-in-memoria-victimelor-revolutiei-23786.html accesat la 11.09.2019.
http://ampt.ro/ro/content/%E2%80%9Earipi-%C3%AEn-memoria-lupt%C4%83torilor-din-rezisten%C8%9Ba-anticomunist%C4%83-1945-%E2%80%93-1989%E2%80%9D accesat la 11.09.2019.
https://www.mediafax.ro/social/monumentul-aripi-dedicat-celor-care-s-au-jertfit-impotriva-comunismului-a-fost-dezvelit-iohannis-la-eveniment-crimele-de-la-revolutie-nu-pot-ramane-nepedepsite-galerie-foto-15398751 accesat la 11.09.2019.
https://adevarul.ro/news/bucuresti/adevarul-live-ora-1400-senatorul-sorin-iliesiu-despre-crucea-inalta-25-metri-piata-universitatii-1_560a630ef5eaafab2c1e8224/index.html accesat la 20.11.2019.
http://www.contributors.ro/reactie-rapida/sorin-iliesiu-crucea-de-la-universitate-si-delirul-demagogic/ accesat la 20.11.2019.
https://www.cotidianul.ro/afdpr-ii-cere-lui-sorin-iliesiu-sa-si-retraga-legea-crucii-din-piata-universitatii/ accesat la 20.11.2019.

https://www.graphicfront.ro/ro-timisoara-14-monumente-ridicate-in-memoria-revolutiei-din-decembrie-1989 accesat la 20.11.2019.

LISTA ILUSTRAȚIILOR / LIST OF ILLUSTRATIONS

Figura 1. Memorialul renașterii, foto Cezar Petre Buiumaci / Figure 1. The Memorial of Rebirth, photo by Cezar Petre Buiumaci
Figura 2. Monumentul „Glorie martirilor noștri", foto Cezar Petre Buiumaci / Figure 2. „Glory to Our Martyrs" monument, photo by Cezar Petre Buiumaci
Figura 3. Monumentul „Victimelor anonime", foto Cezar Petre Buiumaci / Figure 3. Monument dedicated to "The Anonymous Victims", photo by Cezar Petre Buiumaci
Figura 4. Altarul de la Sala Dalles, foto Cezar Petre Buiumaci / Figure 4. The altar of Dalles Hall, photo by Cezar Petre Buiumaci
Figura 5. Piața celor 10 cruci, foto Cezar Petre Buiumaci / Figure 5. The place of the 10 crosses, photo by Cezar Petre Buiumaci
Figura 6. Troița de la Piața Romană, foto Cezar Petre Buiumaci / Figure 6. The wooden wayside crucifix located within Piata Romana, photo by Cezar Petre Buiumaci
Figura 7. Troița de la T.V.R., foto Cezar Petre Buiumaci / Figure 7. The wooden wayside crucifix located inside R.T.V. (Romanian National Television) headquarters, photo by Cezar Petre Buiumaci
Figura 8. Memorialul de la Cimitirul eroilor, foto Cezar Petre Buiumaci / Figure 8. The memorial located inside the Heroes' Cemetery, photo by Cezar Petre Buiumaci
Figura 9. Biserica de la Popești-Leordeni, foto Cezar Petre Buiumaci / Figure 9. Popești-Leordeni Church, photo by Cezar Petre Buiumaci
Figura 10. Monumentul martirilor jandarmi, foto Cezar Petre Buiumaci / Figure 10. The monument of the gendarme martyrs, photo by Cezar Petre Buiumaci
Figura 11. Cenotaful eroilor clubului Rapid, foto Cezar Petre Buiumaci / Figure 11. Cenotaph dedicated to Rapid sports club's heroes, photo by Cezar Petre Buiumaci
Figura 12. Monument Sala Radio, foto Cezar Petre Buiumaci / Figure 12. Radio Hall monument, photo by Cezar Petre Buiumaci
Figura 13. Monument Regimentul 30 Gardă «Mihai Viteazul», foto Cezar Petre Buiumaci / Figure 13. Monument dedicated to the «Mihai Viteazul» 30th regiment guard, photo by Cezar Petre Buiumaci
Figura 14. Schiță de monument Tana Lascu, Sursa: Observator, 9 februarie 1990 / Figure 14. Tana Lascu's monument sketch, Source: The Observer, the 9th of February 1990
Figura 15. Fântâna Luminii Veșnice, Sursa: Caietele Revoluției nr. 4 (17) / 2008 / Figure 15. The Fountain of Eternal Light, Source: The Notebooks of the Revolution no. 4 (17) / 2008

Fig. 1 Memorialul renașterii, foto Cezar Petre Buiumaci

Fig. 2 Monumentul „Glorie martirilor noștri”, foto Cezar Petre Buiumaci

Fig. 3 Monumentul „Victimelor anonime”, foto Cezar Petre Buiumaci

Fig. 4 Altarul de la Sala Dalles, foto Cezar Petre Buiumaci

Fig. 5 Piața celor 10 cruci, foto Cezar Petre Buiumaci

Fig. 6 Troița de la Piața Romană, foto Cezar Petre Buiumaci

Fig. 7 Troița de la T.V.R., foto Cezar Petre Buiumaci

Fig. 8 Memorialul de la Cimitirul eroilor, foto C. P. Buiumaci

Fig. 9 Biserica de la Popești-Leordeni, foto Cezar Petre Buiumaci

Fig. 10 Monumentul martirilor jandarmi, foto Cezar Petre Buiumaci

Fig. 11 Cenotaful eroilor clubului Rapid, foto Cezar Petre Buiumaci

Fig. 12 Monument Sala Radio, foto Cezar Petre Buiumaci

Fig. 13 Monument Regimentul 30 Gardă «Mihai Viteazul», foto Cezar Petre Buiumaci

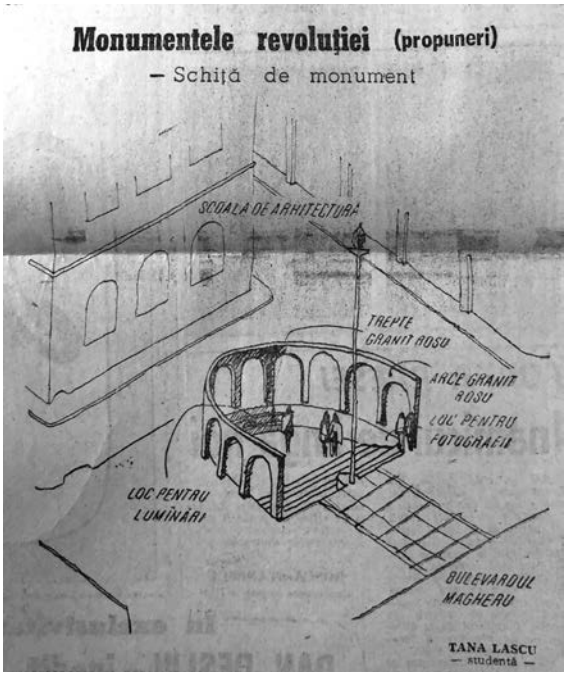

Fig. 14 Schiță de monument Tana Lascu, Sursa: Observator, 9 februarie 1990

Fig. 15 Fântâna Luminii Veșnice, Sursa: Caietele Revoluției nr. 4 (17) / 2008